

Dariusz Sarzała

„Stalking – między przemocą a uzależnieniem”, red. W. Woźniak, M. Lattanzi, Konstantynów Łódzki – Kutno 2010 : [recenzja]

Łódzkie Studia Teologiczne 19, 314-315

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stalking – między przemocą a uzależnieniem, red. W. Woźniak & M. Lattanzi, Wydawnictwo Bernard Cichosz & Wyższa Szkoła Gospodarki Krajowej w Kutnie, Konstantynów Łódzki–Kutno 2010, ss. 91.

Współczesna rzeczywistość obfituje w szereg problemów i zagrożeń dotyczących różnych obszarów indywidualnego i społecznego życia człowieka. Szczególny niepokój wzbudzają, zwłaszcza liczne zjawiska patologii społecznej, które stały się nie tylko przedmiotem szerokiej dyskusji w różnych kręgach społecznych, lecz także budzą coraz większe zainteresowanie na gruncie naukowym. Niezależnie od faktu, że zjawiska te występowały w każdej epoce dziejów ludzkości i w zasadzie towarzyszą człowiekowi od początku jego istnienia, to jednak trzeba zaznaczyć, że w czasach współczesnych mają specyficzne cechy, przyjmują nowe postacie oraz obejmują coraz większy zasięg.

W nurt badań naukowych, nad najnowszymi zjawiskami patologii społecznej, wpisuje się książka, *Stalking – między przemocą a uzależnieniem*, pod redakcją ks. Waldemara Woźniaka i Massimo Lattanzi, która ukazała się na rynku wydawniczym w marcu 2010 r. Na podkreślenie zasługuje fakt, że jest to pierwsza w Polsce publikacja poruszająca szerzej zjawisko stalkingu, będącego jedną z najnowszych postaci patologii społecznej i jednocześnie specyficzną formą przestępczości o potrójnym wymiarze destrukcji. Stalking należy bowiem, jak podkreślają autorzy pracy, rozpatrywać od strony sprawcy – jako dysfunkcyjne uzależnienie emocjonalne i uczuciowe od osoby oraz patologię emocji, uczuć i miłości, a od strony ofiary – jako przejaw agresji lub przemocy, wyrażającej się, zwłaszcza w zachowaniach prześladowczych, noszących znamiona molestowania i kontrolowania.

Książka, której głównym celem jest ukazanie specyfiki stalkingu, jego uwarunkowań oraz aspektów prawnych i profilaktycznych, składa się z sześciu artykułów:

- Waldemar Woźniak, Massimo Lattanzi, Lorenza Casinelli, Justyna Skarżyńska, *Określenie stalkingu* (s. 8),
- Massimo Lattanzi, *Uno studio epistemologico dello stalker* (tłumaczenie na jęz. polski – M. Lemiecha, W. Woźniak) (s. 14),
- Maria Vincenza Caria, *Lo stalking e le teorie dell'attaccamento* (tłumaczenie na jęz. polski – M. Lemiecha, W. Woźniak) (s. 34),
- Marta Wójciuk, *Prawo a stalking w Polsce oraz w innych wybranych krajach* (s. 49),
- Stanisław Dziekoński, *Edukacja personalistyczna jako profilaktyka stalkingu* (s. 77),
- Kazimierz Zabłocki, *Młodzież z „poprawczaków” a stalking – wyszczególnienie problemów* (s. 89).

Walorem tej pracy jest przede wszystkim wieloaspektowe podejście do problemu stalkingu. Poszczególne jej rozdziały (artykuły), obejmują bowiem zarówno dość wnikliwą analizę tego zjawiska ze szczególnym zwróceniem uwagi na jego specyfikę, problem diagnozy oraz profilaktyki, jak i aspekty prawne, odnoszące się zarówno do istniejących, a także postulowanych uregulowań dotyczących stalkingu.

W artykule pt. *Określenie stalkingu*, autorzy analizują termin *stalking* zarówno jako model oraz szeroki wzorzec zachowań, w którym charakterystyczne są powtarzające się naruszenia życia publicznego lub prywatnego jednej lub więcej osób, jak i uzależnienie psychologiczne (*psychological dependence*), zwracając jednocześnie uwagę zarówno na jego wymiar emocjonalny, jak i uczuciowy.

Kolejny artykuł, *Uno studio epistemologico dello stalker*, dotyczy głównie analizy zaburzonej osobowości stalkera. Autor, poszukując źródeł *stalkingu*, prezentuje różne typy narcystycznego zaburzenia osobowości, charakterystycznego dla stalkerów, borykających się przede wszystkim z problemem miłości, której nie są w stanie znaleźć i w pełni doświadczyć.

W następnym artykule zatytułowanym – *Lo Stalking e le teorie dell'attaccamento*, autorka analizuje problem *stalkingu* w kontekście teorii przywiązania Bowlby'ego oraz w świetle innych badań psychologicznych. Koncentruje się zwłaszcza na analizie zaburzeń uczuciowych, których źródłem są traumatyczne przeżycia doznane w dzieciństwie, mogące prowadzić do zachowań społecznie dewia-

cyjnych, m.in. takich jak stalking. Autorka wskazuje na znaczenie analizowanej teorii przywiązania (dotyczącej całego cyklu życiowego), która przyjmuje związek emocjonalny pomiędzy dzieckiem a jego opiekunem (caregiver) za podstawowy element, determinujący dalszy rozwój dziecka.

Aspekty prawne, dotyczące analizowanego zjawiska, zostały przedstawione w artykule pt. *Prawo a stalking w Polsce oraz w innych wybranych krajach*, w którym podjęto próbę przybliżenia istniejących oraz postulowanych uregulowań prawnych, dotyczących problemu stalkingu. W rozdziale tym, zostały zaprezentowane zarówno uregulowania prawne, dotyczące stalkingu w Polsce, jak i w innych wybranych krajach, z jednoczesnym uwzględnieniem szeregu europejskich regulacji w tym zakresie.

Natomiast w artykule pt. *Edukacja personalistyczna jako profilaktyka stalkingu*, został poruszony jeden z najważniejszych problemów, jakim są działania mające na celu zapobieganie temu zjawisku. Autor, podjął próbę wydobycia z pedagogiki personalistycznej tych elementów, które w sposób szczególnie mogą zostać włączone w profilaktykę stalkingu. W swej analizie, skoncentrował się na takich obszarach tematycznych jak: argumentacja uzasadniająca zainteresowanie stalkingiem teologii i pedagogiki, elementy specyficzne dla edukacji personalistycznej, personalizm w przygotowaniu wychowawców – terapeutów jako warunek skutecznej profilaktyki, trudności w profilaktyce stalkingu. Na szczególną uwagę, zasługuje propozycja oparcia profilaktyki stalkingu na edukacji, odnoszącej się do realistycznej koncepcji człowieka, prezentowanej przez personalizm z jednoczesnym uwzględnieniem współdziałania z podmiotami reprezentującymi różne dyscypliny naukowe, wraz z teologią, psychologią oraz pedagogiką. Ważnym poruszonym zagadnieniem jest także zwrócenie uwagi na konieczność odpowiedniego przygotowania wychowawców, jako jednego z podstawowych warunków skutecznej profilaktyki oraz wskazanie, że: „stalking nie może być analizowany jedynie na płaszczyźnie emocji i uczuć, lecz należy także odnieść się do wnętrza człowieka i jego duchowości”. Zaprezentowany przez autora aspekt profilaktyczny, stanowi bardzo istotną część recenzowanej pracy, ponieważ wskazuje na kierunek i możliwości niwelowania oraz eliminowania stalkingu jako zjawiska patologicznego ze zwróceniem szczególnej uwagi na niezbywalną godność człowieka jako osoby.

W ostatnim artykule pt. *Młodzież z „poprawczaków” a stalking – wyszczególnienie problemów*, poruszono problem niedostosowania społecznego młodzieży przebywającej w zakładach dla nieletnich resortu sprawiedliwości, czyli w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Podkreślono, iż w funkcjonowaniu tych osób występują mechanizmy przemocy, wskazujące na możliwość kształtowania się agresywności jako cechy osobowości, co w określonych okolicznościach może prowadzić do zachowań wchodzących w szeroki zakres stalkingu.

Istotną zaletą recenzowanej pracy jest jej interdyscyplinarność. Autorzy, analizując bowiem stalking w kontekście wielu dyscyplin naukowych, prezentują różnorodne jego ujęcia, poprzez co ukazują złożoność tego zjawiska i wielość czynników je warunkujących. Warto także zaznaczyć, że analizy autorów oparte zostały na bogatej literaturze przedmiotu (jaka dotychczas ukazała się w Polsce i za granicą), z jednoczesnym uwzględnieniem najnowszych badań, dotyczących tej problematyki. Należy jednocześnie podkreślić, że książka ma dużą wartość naukową i jest, w zakresie podjętej problematyki, wśród polskiej literatury przedmiotu, pozycją prekursorską, stanowiącą istotny przyczynek do dalszych pogłębionych badań zjawiska stalkingu.

W kontekście analizy treści książki pt. *Stalking – między przemocą a uzależnieniem*, pod redakcją ks. Waldemara Woźniaka i Massimo Lattanzi, a zwłaszcza jej wartości merytoryczno-poznawczej, należy stwierdzić, że pozycja ta wzbudzi niewątpliwie duże zainteresowanie nie tylko osób zajmujących się zjawiskami patologii społecznej i przestępczości na płaszczyźnie naukowej oraz praktycznej, lecz także tych wszystkich czytelników, którzy pragną poznać specyfikę i złożoność problemów społecznych, z jakimi spotyka się człowiek XXI w.

dr Dariusz Sarzala

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie